
Міра Лукша

...дзяўчыне ўжо абрыдла
рабіць з мужыкоў чалавекаў...

АКНО

Навэла

Мастак стаяў ля падрамніка і паліў «Беламорканал». Сьціскаў папяросу ў няроўных, пажайцельных ад тытуню зубах, а потым адплёўваў недапалак проста пад ногі на стаптаную да чорнага пяску траву і прыкурваў новую – са скамечанага пачку. Спрытна вылоўліваў папяросу пальцамі левай рукі, утыкаў яе ў сьпечаныя вусны, пстрыкаў запальнічкай. На малы палец левай рукі ў мастака была падчэпленая палітра, у правай руцэ ён трымаў пэндзаль, і выгляд, з якім маляваў і паліў мастак, заварожваў дзяўчыну з анёлам, што сядзела на ганку. Мастак маляваў – вытоптваючы чорную сьцежку на падворку – дзяўчыну з драўляным анёлам, што сядзела на ганачку хаты ягонай матулі. Анэльчык быў драўляны, парэпаны

ад старасьці, і раней часта ён быў элементам мастаковых карцінаў і большасьці партрэтаў. А дзяўчына была цяжарная. Усе ведалі: шасьцімесячнае дзіцё ў ёй — нашчадак мастака. Нарадзіцца меўся хлопчык. Мастак чытаў французскіх паэтаў, Караткевіча і вершы дзяўчыны, глядзеў альбомы з сусьветным мастацтвам, вешаў карціны ў пуньцы на матуліным падворку і ня мог паверыць, што ў яго будзе яшчэ адзін сын. Матуля прыносіла дзяўчыне жоўтыя яблыкі і прасіла, каб яна не кідала мастака. Матуля была калісьці настаўніцай пад Магілёвам, вучыла дзяцей геаграфіі ды гісторыі. Цяпер палола, палівала, а потым зьбірала плён са сваіх сотак пад Менскам, карміла дзяцей і ўнукаў ды чакала новага дзіцяці. Яно мела быць сэнсам жыцьця яе найстарэйшага сына, які стаў, кажучь, выдатным мастаком. Матуля тлумачыла дзяўчыне, што гарэлка шкодзіць усім беларусам. Славянам. Перш за ўсё мужчынам. Меў нарадзіцца яшчэ адзін беларус. Дзяўчына чытала Караткевіча, седзячы на ганку, а на яе левай далоні сядзеў анёл. У куце ганку па сваёй разбудаванай павучыне сноўдаўся самавіты павук, у нітках сохлі памерлыя мухі. Павук чакаў асу. Аса сядзела на жоўтым яблыку, кружляла вакол чарнавалосай галавы дзяўчыны і драўлянай кучаравай макаўкі анёла. Дзяўчына ня мела права варухнуцца, каб не зьмяніўся план карціны, што маляваў ейны стары каханак, з якім яна пачала сустракацца зусім нядаўна. Чытала пра ладзю распачы, а пад яе павекамі, па якіх коўзаліся сонечныя зайчыкі, расквіталі вочы. Гэта мелі быць вочы яе дзіцяці, што паціхеньку варушылася ў жываце, нагрэтым жнівеньскім сонцам, якое песьціла ўсю Беларусь — і гарады, і вёскі, лясы, палі ды блакітныя азёры, сялянаў, гараджанаў, і кудлатага мастака, што бегаў з пэндзлем каля ганку, і нават самога прэзідэнта, які дзесьці ў сталіцы думаў аб народзе. Але гэта былі і Алесевы вочы. Алесь — яшчэ студэнт, трэба яго карміць ды рабіць з яго чалавека. Дзяўчыне ўжо абрыдла рабіць з мужыкоў чалавекаў. Дзяўчына проста кахала.

Павук дачакаўся – непрытомная ад летніх пахаў цяжкая залатая аса трапіла ў пастку. Дзяўчына сьціснула вусны – не магла закрыць вухэй ад спачатку злоснага, пасья распачнага асінага энку: у адной далоні трымала шосты том Караткевіча, на другой сядзеў анёл. Стомлены задаволены павук, распрастаўшы лапы, адпачываў: аса, абматаная як шпулька ніткай, цяжка падрыгвала ў калысцы з моцнага павучыньня. Дзяўчына ўспомніла штосьці з прачытанага: няма ў прыродзе і тэхніцы мацнейшай тканіны, чым павуковы выраб.

– Намалюй яшчэ акно, – папрасіла дзяўчына ў мастака, які за яе сьпінай на карціне пачаў выводзіць парэпанья сыцены ганачка, з якіх лупіліся рознакаляровыя слаі алейнай фарбы.

Мастак выплюнуў на сьцежку мокры “Беламорканал” і відушчымі залатымі вачмі ўбачыў за збалелымі дзявочымі плячыма празрыстую блакітную летнюю шыбу. На палітры алеем бліснула сінька.

Перад рудою разматлянаю барадою мастака вырастала акно. Спа-

чатку акалялася яно белай рамай, пасьяя вылузнулася з-за яе. Першы паляцеў у акно ўпушчаны з абамлелай рукі дзяўчыны анёл. Ён урэшце мог распрастаць крылы і адчуць сапраўдную анельскую бязважнасьць. Ён вызваліўся з драўніны, якая была дрэвам, мела карань, камель і крону. Дзяўчына ціха сышла з кадру, адчуваючы стому асы, павука, сонца і дзіцяткі, якое варухнулася, убачыўшы праз абалонкі, што яшчэ не выпускалі яго з мамы, вялікае сьвятло і волю.

На палатне было яно. Акно.

Мастак рушыў вытаптанай сьцежкай наперад, з пацэленым пэндзлем, з якога сплівала блакітная кропля, і выйшаў.

Казалі, што гэта ён загінуў, выпаўшы нецьвярозым праз расчыненае акно. Але, мабыць, гэта быў ня той мастак. Дзяўчына з анёлам ня выйшла з рамы. Анёл горбіцца ў галерэі. Мастак малюе цяпер малінавыя целы старых банкірак. Дзяўчына гадуе дзіцятка, падобнае да ўсіх, каго кахала. А прэзідэнт у сталіцы думае аб народзе.

